

1945, 5. duben. Košice. — *Leták pověřenectva SNR pro informace se zprávou o slavnostním vyhlášení Magny charty slovenského národa.*

Menom novej československej vlády národnej jednoty vyhlásil na slávnostnom shromáždení Slovenskej národnej rady dňa 5. apríla 1945 v Košiciach¹ miestopredseda vlády minister Klement Gottwald po slovensky toto:

Nová vláda ma poverila, aby som vyhlásil tú časť jej programu, ktorá sa týka slovenského národa a Slovenska.

Je to program, ktorý má začať novú eru vo vzájomných vzťahoch medzi našimi dvoma národmi, ktorý má raz a navždy odstrániť tie neblahé príčiny, uľahčujúce v minulosti našim odvekým nepriateľom, Nemcom a Maďarom, vrázať medzi nás klín. Slovom, je to program, ktorý má utvoriť a akiste aj utvorí tie vnútropolitické predpoklady, znemožňujúce opakovanie sa aj Mníchova, aj toho, čo sa nazývalo viedenskou arbitrážou, ako aj 14. a 15. marca 1939.

Nová vláda poverila ma touto čestnou úlohou ako Č e c h a, a to preto, aby tým zdôraznila svoje presvedčenie, že jej program voči slovenskému národu a Slovensku bude schvaľovaný a podporovaný aj celým ľudom č e s k ý m. Vláda je oprávnená rátať so súhlasom a podporou českého ľudu tým viac, že pri celom svojom konaní je odhodlaná vychádzať zo základného článku československej ústavy, ktorý hlása, že jediným zdrojom štátnej moci je ľud.

A keď v novej republike bude skutočne vládnuť vôľa českého a slovenského ľudu, tak nič a nikto nebude môcť znemožniť, alebo naštrbiť skutočné bratstvo medzi Čechmi a Slovákmi.

Vo vedomí toho nová vláda vyhlasuje a bude konať toto:

„Vláda sa bude ako prvá domáca vláda republiky pokladať za stelesnenie československej štátnej pospolitosti, založenej na nových zásadách. Robiac koniec všetkým starým sporom a vychádzajúc z uznania Slovákov ako nacionálne samobytného národa, vláda bude sa od prvých svojich krokov dôsledne snažiť, aby v česko-slovenskom pomere uskutočnená bola zá-

¹ 5. duben 1945 byl nabit událostmi. V dopoledních hodinách se konalo za předsednictví ministerského předsedy Zd. Fierlingera první zasedání československé ministerské rady, která schválila vládní program. Po mohutné manifestaci na košickém náměstí u příležitosti osvobození Bratislavy Sovětskou armádou, již se zúčastnili členové vlády, sešla se v 17 hod. Slovenská národní rada na dvou slavnostních zasedáních. První bylo věnováno návratu presidenta republiky do vlasti, druhé pak přivítání československé vlády.

První zasedání zahájil předseda Slovenské národní rady dr. Vavro Šrobár, který přivítal presidenta Beneše, velvyslance SSSR Zorina i členy vlády a podal informace o moskevských jednáních delegace SNR s českými politickými pracovníky. Nato přednesl president republiky své poselství, v němž hodnotil zahraniční i domácí odboj a načrtl zásady nové lidovlády. V závěru svého projevu řekl:

„Som presvedčeným demokratom, a preto si prajem, aby o všetkom, čo sme za hranicami i tu doma v dobe nenormálnej dohodli a pripravili, náš ľud po oslobodení sa voľne vyslovil. Len tak môže byť naša práca pre budúcnosť štátu šťastná a trvalá. Bolo povedané v prejavoch týchto dní, že naša nová demokracia sa bude opierať skutočne len o ľud, že to má byť nová skutočná ľudovláda. To je tiež mojím rozhodným prianím. Ja verím, že po tejto vojne budeme mať všetky predpoklady, abysme túto ľudovládu docielili.“ (Pravda, 6. 4. 1945, čís. 37.)

Druhé slavnostní zasedání Slovenské národní rady zahájil podpředseda SNR dr. G. Husák, který vyzval předsedu vlády Zd. Fierlingera, aby přečetl vládní prohlášení (text projevu Zd. Fierlingera viz „Ustanovení československé vlády Národní fronty Čechů a Slováků a její první projevy“, Praha 1945, str. 10—20, též „Pravda“, 6. 4. 1945, čís. 37).

Po projevu předsedy vlády, který seznámil přítomné s hlavními myšlenkami Košického vládního programu, přečetl vládní prohlášení o slovenské otázce Kl. Gottwald. (Viz dokument čís. 205.) Prohlášení Slovenské národní rady v odpověď na projev Kl. Gottwalda přednesl místopředseda SNR Iaco Novomeský (viz dokument čís. 206).

Všechny tyto programové projevy vysílané tlampači vyslechli napjatě košičtí obyvatelé, shromáždění na hlavním náměstí. Debata o vládním prohlášení proběhla pak v plenárním zasedání Slovenské národní rady do 11. dubna 1945. (O tomto zasedání informuje podrobně jak „Pravda“, tak „Národní obroda“.)

Již na první schůzi vlády dne 4. dubna 1945 dostal ministr informací za úkol zajistit nejširší publikaci vládního programu v tisku, v rozhlase, v brožuře. Na osvobozeném území byl Košický vládní program uveřejněn v celém znění poprvé 8. 4. 1945 v košické „Pravdě“. Byl rozšířen v desetitisících zvláštních výtisků po osvobozeném území a dostal se i na území dosud okupované.

sada „rovný s rovným“ a aby tak uplatnené bolo ozajstné bratstvo medzi obidvoma národmi.

Uznávajúc, že Slováci majú byť pánmi vo svojej slovenskej zemi, rovnako ako Česi vo svojej českej domovine, a že republika bude obnovovaná ako spoločný štát rovnoprávných národov, českého a slovenského, vláda vyjadrí toto uznanie dôležitými štátnopolitickými aktmi. V Slovenskej národnej rade, opierajúcej sa o Národné výbory v obciach a okresoch, bude vidieť nielen oprávnenú predstaviteľku samobytného slovenského národa, ale i nositeľku štátnej moci na území Slovenska (moci zákonodarnej, vládnej a výkonnej), ako to zodpovedá osobitnej dohode Slovenskej národnej rady s prezidentom Republiky a s čs. vládou v Londýne. Spoločné štátne úlohy bude vláda ako centrálna vláda republiky vykonávať v najužšej súčinnosti so Slovenskou národnou radou a so sborom slovenských národných povereníkov ako výkonným vládnym orgánom Slovenskej národnej rady.

V rámci novobudovanej jednotnej čs. brannej moci a na základe jednotných služobných poriadkov budú tvorené národné slovenské útvary (pluky, divízie atď.), složené prevážne z mužstva, poddôstojníctva a dôstojníctva slovenskej národnosti a používajúce veliacu a služobnú reč slovenskú. Dôstojníci a gážisti bývalej slovenskej armády, pokiaľ sa neprehrešili proti národnej cti Slováka a nebudú podliehať trestnému stíhaniu pre svoju činnosť za bývalého zradcovského režimu, budú prevzatí do čs. armády vo svojej doterajšej hodnosti, pričom smerodajné bude dobrozdanie a doporučenie Slovenskej národnej rady.

Nová vláda republiky bude sa starať o to, aby pri ústavnom riešení pomeru národa slovenského a českého konštituované boly slovenské orgány moci zákonodarnej, vládnej i výkonnej, rovnako ako ich má dnes slovenský národ v Slovenskej národnej rade.

O budúcom rozdelení kompetencie medzi orgánmi ústrednými a slovenskými dohodnú sa legitímni zástupcovia národa českého a slovenského. V ústredných štátnych úradov, inštitúciách a v hospodárskych orgánoch celoštátneho významu, bude Slovákom zabezpečené primerané zastúpenie čo do počtu, ako aj čo do významu.“

Keď tu v mene novej vlády vyhlasujem túto svojho druhu „Magnu Chartu“ slovenského národa, dovoľte mi, aby som v mene vlády pripojil ešte niekoľko vážnych slov.

Nezabúdajte, že vojna je ešte v plnom prúde, že hoci chrabrá Červená armáda oslobodila už i Bratislavu, predsa časť slovenského územia nachádza sa ešte v pazúroch nepriateľa, nehovoriac ani o českých krajinách, ktoré v plnom rozsahu čakajú svoje oslobodenie.

Vám priniesla slobodu Červená armáda. Máte svoju ľudovú, národnú moc v podobe Slovenskej národnej rady. Máte svoje ľudové orgány správy v podobe Národných výborov. Uskutočňujete historicky význačný čin konfiškáciou pôdy cudzineckých nepriateľov a zradcov a jej oddaním do rúk slovenského dedinského ľudu. Máte plné záruky, že postavenie slovenského národa v rámci obnovenej Československej republiky bude zodpovedať želaniu Slovákov. Nuž majte na pamäti, že toto všetko umožnené je predovšetkým víťazstvami Červenej armády, na pleciach ktorej leží i hlavná ťarcha ďalšieho boja za oslobodenie celého Československa a rozdrvenie nášho spoločného nepriateľa. Bojci a dôstojníci Červenej armády prelievajú za vás i za nás svoju krv. Mestá a dediny Slovenska pokryté sú mohylami našich bratov, hrdinov — krasnoarmejcov.

Uvedomte si to a konajte podľa toho. K pozdravom, posielaným na adresu Červenej armády pripojte aj rozhodné činy.

Spojme svoje sily za uskutočnenie hesla:

Všetko na podporu Červenej armády — osloboditeľky!

Všetko pre front!

Všetko pre konečné víťazstvo!

Všetko za to, aby nad Slovenskom a celou našou Československou republikou čím skôr zažiarilo slnko mieru, a my aby sme mohli v plnej slobode obrátiť všetky naše sily na výstavbu nového, krajšieho domova, na šťastie naše a našich potomkov!